

**Δύο (2) μελέτες περίπτωσης ανηλίκων με
εισαγγελική εντολή στο σχολείο του
Νοσοκομείου Παιδων «Π. & Α. Κυριακού»**

**Δημοτικό Σχολείο Νοσοκομείου Παιδων «Π. & Α.
Κυριακού»**

Απρίλιος 2015

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ένα σύγχρονο και απειλητικό φαινόμενο, που εξελίσσεται σε μάλιστα για την κοινωνία μας, είναι η κακοποίηση ανηλίκων οποιασδήποτε μορφής. Οι διαστάσεις του φαινομένου δε χαρακτηρίζουν μόνο τον ελληνικό χώρο, αλλά είναι ανησυχητικές και για το σύνολο των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ωστόσο, οι προηγμένες και εύρωστες χώρες της κεντρικής και βόρειας Ευρώπης, μέσω αυστηρών κοινωνικών και οικονομικών μέτρων, κατηγορούνται από πολλούς ότι έχουν επιβάλλει καθεστώς εκμετάλλευσης και φτωχοποίησης στις χώρες του νότου, εκείνες δηλαδή που εκτός των δικών τους προβλημάτων καλούνται να διαχειριστούν επιπλέον και όλη τη μεταναστευτική ροή από την Ασία και την Αφρική. Με άλλα λόγια, πλούσια κράτη, χωρίς να επιθυμούν να συμμετέχουν ισομερώς στην κατανομή των προσφύγων και των μεταναστών, οι οποίοι κατακλύζουν κατά κύματα το νότο, επιβάλλουν με την πολιτική τους κανόνες προσαρμογής που δεν αντιστοιχούν στη νέα πραγματικότητα.

Έτσι, κάθε χρόνο ένας μεγάλος και διαρκώς αυξανόμενος αριθμός παιδιών, μεταφέρονται με την εντολή του εισαγγελέα ανηλίκων στα παιδιατρικά νοσοκομεία της χώρας προκειμένου να βρουν, τουλάχιστον περιστασιακά, φροντίδα και προστασία. Η παραμονή τους στο νοσοκομείο δίνει το χρόνο στην εξεύρεση ενός κατάλληλου χώρου φιλοξενίας για τη συνέχεια ή ακόμη και στην επιστροφή στην οικογένεια από την οποία προέρχονται. Δηλαδή, εκτός των μεταναστών και των προσφύγων, πολλές περιπτώσεις κακοποιημένων και παραμελημένων παιδιών, αδέρφια συχνά περισσότερα από δύο, θύματα ενδοοικογενειακής βίας, σε άθλιες συνθήκες διαβίωσης και φτώχειας, παραπέμπονται από τις εισαγγελίες στις κοινωνικές υπηρεσίες για την αναζήτηση θέσης σε κάποιο ίδρυμα μέριμνας, όταν οι γονείς οριστικά αδυνατούν να παράσχουν επαρκή φροντίδα και προστασία. Όμως, είναι παιδιά σωματικά και ψυχικά υγιή, που περιφέρονται στις κλινικές του νοσοκομείου, αποκομμένα από το σχολείο και το οικογενειακό τους περιβάλλον. Ο θυμός, ο φόβος, η αγανάκτηση και η θλίψη είναι συνήθη συμπτώματα που προκαλεί η στέρηση του φυσικού τους περιβάλλοντος, χωρίς να αντιλαμβάνονται το λόγο για τον οποίον βρίσκονται σε αυτήν την κατάσταση, ενώ οι αντιδράσεις στην ανακοίνωση μετάβασής τους σε ίδρυμα είναι συχνά βίαιες και σπαρακτικές. Βέβαια, τα προβλήματα μεγεθύνονται όταν τα παιδιά δε μιλούν την ελληνική γλώσσα, αναζητούνται διερμηνείς και η επικοινωνία γίνεται δύσκολη.

Τα πολυάριθμα περιστατικά που αντιμετωπίζονται κάθε χρόνο στη χώρα μας, η συνεχιζόμενη αύξηση του αριθμού τους, η εκπαίδευση και η φροντίδα τους στο χρόνο της μακράς παραμονής τους στους θαλάμους νοσηλείας, προβληματίζουν και απασχολούν καθημερινά το διδακτικό προσωπικό του σχολείου του νοσοκομείου Παιδων «Π. & Α. Κυριακού». Οι μελέτες περίπτωσης που αναπτύσσονται στη συνέχεια είναι ενδεικτικά και πολύ χαρακτηριστικά κομμάτια της καθημερινότητας ενός μεγάλου μέρους των εκπαιδευτικών στα παιδιατρικά νοσοκομεία. Θέλουν να αναδείξουν ένα επιπλέον, ζέον πρόβλημα της υπάρχουσας κοινωνικής πραγματικότητας, όχι ευρέως γνωστό, τουλάχιστον μέχρι σήμερα και αφετέρου, βάσει των δεδομένων και της εμπειρίας από την καθημερινή ενασχόληση, να προτείνουν λύσεις. Για παράδειγμα, η οργάνωση ξενώνων, κατάλληλων δομών φιλοξενίας και προστασίας με υποστήριξη διδακτικού προσωπικού, με την παράλληλη εφαρμογή συντονισμένων προγραμμάτων συμβουλευτικής και κοινωνικής ένταξης γονέων ή η ενίσχυση του θεσμού της αναδοχής, ως λύση χαμηλού κόστους για την πολιτεία, αποσυμπιέζει τον ήδη βεβαρημένο χώρο του νοσοκομείου, απαλλάσσει το νοσηλευτικό προσωπικό από μία υπηρεσία την οποία συχνά δεν έχει τη δυνατότητα και τη γνώση να προσφέρει, ενώ η χρονοβόρα διαδικασία παραμονής έχει πολύ συχνά, στα ίδια τα παιδιά, ανεπιθύμητες ψυχοκοινωνικές και παιδαγωγικές επιπτώσεις.

Βασίλης Χαρίτος

Δ/ντής Δ. Σχ. Παιδων «Π. & Α. Κυριακού»

ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΜΑΘΗΤΡΙΑΣ ΜΕ ΕΙΣΑΓΓΕΛΙΚΗ ΕΝΤΟΛΗ, ΠΟΥ ΦΙΛΟΞΕΝΕΙΤΑΙ ΣΤΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ΠΑΙΔΩΝ «Π. & Α. ΚΥΡΙΑΚΟΥ»

Τυλιγάδα Κων/να

Δασκάλα Γενικής Αγωγής στο Δ. Σχ. Παίδων «Π. & Α. Κυριακού»

0.Εισαγωγή

Στόχος της μελέτης αυτής είναι να παρουσιαστεί η περίπτωση αλλοδαπής (αλλόγλωσση - δίγλωσση) μαθήτριας με εισαγγελική εντολή, η οποία παρέμεινε μέχρι σήμερα και για μεγάλο χρονικό διάστημα (3,5 μήνες) στο Νοσοκομείο Παίδων «Π. & Α. Κυριακού». Συγκεκριμένα, θα γίνει προσπάθεια να αποτυπωθούν στιγμιότυπα της καθημερινότητας, εναλλακτικοί τρόποι διδασκαλίας και προσέγγισης της γνώσης, καθώς οι συνθήκες στο νοσοκομειακό περιβάλλον, δηλαδή οι ιδιαιτερότητες του νοσοκομειακού μοτίβου, συχνά επιβάλλουν αλλαγές στο σχεδιασμό των μαθημάτων. Κοινή παραδοχή είναι πως τα παιδιά που φιλοξενούνται στο Νοσοκομείο Παίδων «Π. & Α. Κυριακού», με εισαγγελική εντολή, τα τελευταία χρόνια παρουσιάζουν σημαντική αύξηση, η οποία σχετίζεται με τον αυξανόμενο αριθμό των μεταναστών που εισέρχεται παράνομα στη χώρα μας, με την αύξηση των παιδιών που εγκαταλείπονται στα νοσοκομεία και με τα οικονομικά προβλήματα πολλών οικογενειών, λόγω της οικονομικής κρίσης. Σύμφωνα με επίσημα στοιχεία η αύξηση του ποσοστού των οικογενειών που ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας είναι μεγάλη και στις συνέπειες, μεταξύ άλλων, συγκαταλέγεται και η παιδική παραμέληση. Για το λόγο αυτό, συχνό θέμα συζήτησης και προβληματισμού του διδακτικού προσωπικού του σχολείου του Νοσοκομείου Παίδων «Π. & Α. Κυριακού» είναι οι τρόποι για την κάλυψη των εκπαιδευτικών αναγκών των μαθητών αυτών, καθώς είναι δικαίωμα όλων των παιδιών να συνεχίζουν την εκπαίδευσή τους, να μην απομακρύνονται για κανένα λόγο από το σχολικό πλαίσιο και να συνεχίζουν να αποκτούν γνώσεις, δεξιότητες κι εφόδια απαραίτητα για τη ζωή τους ακόμα και μέσα σ' αυτή τη δύσκολη συγκυρία που βρέθηκαν.

1.Μελέτη περίπτωσης

Η Μιρέλλα¹ 13 ετών, είναι μαθήτρια της ΣΤ΄ τάξης, ενός σχολείου στο κέντρο της Αθήνας και ήρθε στο Νοσοκομείο στα τέλη Νοεμβρίου με εισαγγελική εντολή. Απομακρύνθηκε από το οικογενειακό περιβάλλον, λόγω σοβαρής παραμέλησης και φιλοξενείται στο Νοσοκομείο Παίδων «Π. & Α. Κυριακού» έως ότου γίνουν οι απαραίτητες ενέργειες από την Κοινωνική Υπηρεσία. Στη συνέχεια, για την προστασία της, αφού η περίπτωσή της διερευνηθεί επαρκώς θα μετακινηθεί σε προστατευτικό πλαίσιο - ίδρυμα παιδικής μέριμνας. Η Μιρέλλα (13 ετών) έχει καταγωγή από τη Ρουμανία. Οι γονείς της είναι οικονομικοί μετανάστες και η οικογένεια ήρθε στην Ελλάδα πριν από 3 χρόνια. Λίγες ημέρες μετά την εισαγωγή της Μιρέλλας στο Νοσοκομείο, η μητέρα της έφερε στον κόσμο το δεύτερο παιδί της οικογένειας στις αρχές Δεκεμβρίου. Η Μιρέλλα ήρθε στο Νοσοκομείο ασυνόδευτη, σε κατάσταση κακουχίας, με έντονο άγχος και φιλοξενήθηκε σε τετράκλινο θάλαμο

¹ Για τις ανάγκες της παρούσας μελέτης χρησιμοποιούμε ψευδώνυμο. Τα πραγματικά στοιχεία του παιδιού, όπως και όλων των υπολοίπων, φυλάσσονται στο αρχείο του σχολείου. Επίσης, δεν κοινοποιούνται λεπτομέρειες που αφορούν συνθήκες και σχέσεις μέσα στην οικογένεια, καθώς και τα ακριβή αίτια που επιβεβλημένα οδήγησαν στην παρέμβαση του εισαγγελέα και την απομάκρυνση από τα πρόσωπα φροντίδας.

μιας κλινικής του Νοσοκομείου. Μία εβδομάδα μετά την εισαγωγή της έκανε την εμφάνισή της η γιαγιά (από την πλευρά της μητέρας), η οποία δε μιλούσε καθόλου ελληνικά και έμενε στο θάλαμο με τη Μιρέλλα και τα βράδια για 15 περίπου ημέρες. Στη διάρκεια της παραμονής της, γιαγιά και εγγονή περνούσαν όλο το χρόνο μαζί είτε στον θάλαμο νοσηλείας είτε με περιπάτους στον αύλειο χώρο του Νοσοκομείου. Η άφιξη της γιαγιάς συνέπεσε με τη γέννηση του δεύτερου παιδιού της οικογένειας και το γεγονός αυτό δημιούργησε ένα πιο βαρύ κλίμα (στο ήδη βεβαρημένο) με έντονη φόρτιση και με συναισθηματικά ξεσπάσματα και από τις δύο. Μετά την αναχώρηση της γιαγιάς η Μιρέλλα κλείστηκε ακόμα πιο πολύ στον εαυτό της. Αρνιόταν τη στήριξη ανθρώπων από εθελοντικές δράσεις και οργανισμούς, οι οποίοι αναλαμβάνουν να παρέχουν φροντίδα και απασχόληση σε ανήλικους με εισαγγελική εντολή. Δεν επιθυμούσε να συναναστραφεί με παιδιά από ανάλογα περιστατικά, ούτε καν με ομοεθνείς της. Μοναδική εξαίρεση, η συναναστροφή με συνομήλικο κοριτσάκι που νοσηλεύτηκε σε παρακείμενο θάλαμο με ορθοπεδικό πρόβλημα. Επίσης, δεν επιθυμούσε επαφή με άτομα του άλλου φύλου. Για μεγάλο διάστημα είχε προσκολληθεί σε ενήλικες γυναίκες, εργαζόμενες στο Νοσοκομείο και εμπλεκόμενες με τη φροντίδα και τη μέριμνά της.

Η Μιρέλλα, σύμφωνα με τη γνώμη των παιδοψυχιάτρων, χαρακτηρίζεται από διασπαστική και χειριστική συμπεριφορά, η οποία χρήζει οριοθέτησης σε κάποιες περιπτώσεις. Για παράδειγμα, εκφράζει συχνά παράπονα στο νοσηλευτικό προσωπικό, πως οι κοινωνικοί λειτουργοί δεν την επισκέπτονται συχνά, πως ο χρόνος που της διαθέτει η δασκάλα είναι λίγος, στη δασκάλα της πως επιθυμεί πιο πυκνές συναντήσεις με τους παιδοψυχολόγους του νοσοκομείου, ενώ στην κοινωνική λειτουργό πως δεν επιθυμεί συναντήσεις με τους παιδοψυχολόγους. Διέπεται από απομόνωση, εσωστρέφεια και έλλειψη κοινωνικών σχέσεων. Η Μιρέλλα δυσκολεύεται να κοιμηθεί στη διάρκεια της νύχτας, κοιμάται την επόμενη ημέρα μέχρι το μεσημέρι και κατά τη διάρκεια της υπόλοιπης μέρας είναι σε υπερδιέγερση. Κλαίει συχνά και επαναλαμβάνει συνεχώς και προς όλους «...θέλω να φύγω, να γυρίσω στο σπίτι μου». Διακατέχεται από αισθήματα ενοχοποίησης και θυμού, γι αυτό που της συμβαίνει, για την κατάσταση στην οποία έχει περιέλθει. Είναι ώριμη σωματικά και αυτό της φέρνει άβολα συναισθήματα. Μιλάει πάντα χαμηλόφωνα και αποφεύγει τα βλέμματα των ενηλίκων-συνοδών των άλλων νοσηλευόμενων παιδιών. Τον περισσότερο χρόνο της ημέρας περιφέρεται στους διαδρόμους της κλινικής, ντυμένη με τα κανονικά της ρούχα και μιλώντας συχνά στο κινητό της τηλέφωνο με τους γονείς και τους συγγενείς από την πατρίδα της. Άλλοτε βρίσκεται στο χώρο υποδοχής των νοσηλευτριών με τις οποίες, όπως ήδη έχει αναφερθεί, έχει αναπτύξει στενή σχέση. Τα Σαββατοκύριακα δέχεται επισκέψεις των γονιών της, καθώς και μιας φίλης -συμμαθήτριας (ομοεθνής) από το σχολείο από το οποίο προέρχεται. Μετά από 3,5 μήνες μεταφέρθηκε σε μονόκλινο θάλαμο της ίδιας κλινικής, όπου και παραμένει μέχρι σήμερα. Βέβαια, λόγω των αναγκών του νοσοκομείου αυτό μπορεί να αλλάξει ανά πάσα στιγμή και να επιστρέψει σε δωμάτιο με πολλές κλίνες. Πάντως, το γεγονός αυτό τη χαροποίησε ιδιαίτερα γιατί έτσι της δίνεται η δυνατότητα να απομονώνεται μακριά από τα αδιάκριτα βλέμματα και την άσκοπη έκθεσή της στους χώρους της κλινικής.

2. Προσέγγιση, μαθησιακοί στόχοι, στρατηγικές διδασκαλίας

Η δασκάλα της κλινικής ενημερώθηκε από την Κοινωνική Υπηρεσία του Νοσοκομείου για την εισαγωγή ανήλικης με εισαγγελική εντολή. Έλαβε, όπως συνηθίζεται, τις απαραίτητες πληροφορίες για τους λόγους της εισαγγελικής παραπομπής, ένα σύντομο οικογενειακό ιστορικό, καθώς και δημογραφικά στοιχεία

του παιδιού προερχόμενα από τα έγγραφα που συνόδευαν τη συγκεκριμένη εντολή. Την ίδια ημέρα έγινε η πρώτη συνάντηση με τη Μιρέλλα στο θάλαμο νοσηλείας, η οποία είχε διάρκεια μόλις 15'. Ήταν συνάντηση γνωριμίας και παρατήρησης της συμπεριφοράς. Στο ίδιο μοτίβο συνεχίστηκαν οι καθημερινές επισκέψεις της δασκάλας στο δωμάτιό της, για 2 περίπου εβδομάδες, την ίδια σχεδόν ώρα, μια διαδικαστική ρουτίνα, που όπως φάνηκε ήταν απαραίτητη για να δοθεί στο παιδί ο κατάλληλος χρόνος προσαρμογής στη νέα κατάσταση, χρόνος να αποδεχτεί τη σταθερή παρουσία της δασκάλας στην καθημερινότητά της. Πρωταρχικός στόχος ήταν η καλλιέργεια σχέσης εμπιστοσύνης με ένα παιδί εσωστρεφές, όπως η Μιρέλλα και η δημιουργία ενός σταθερού διαπροσωπικού - κοινωνικού πλαισίου επικοινωνίας, ώστε να βρεθούν τρόποι προσέγγισης και να κινητοποιηθεί το ενδιαφέρον του παιδιού στη μαθησιακή διαδικασία. Η αρχή έγινε, ενώ πλησίαζαν Χριστούγεννα, με τη θετική ανταπόκριση της Μιρέλλας στο να δημιουργήσει τη δική της Χριστουγεννιάτικη κάρτα στο ηλεκτρονικό πρόγραμμα ζωγραφικής REVELATION NATURAL ART. Η δράση έλαβε χώρα στο γραφείο του συλλόγου διδασκόντων στο σχολείο του Νοσοκομείου. Το παραγόμενο έργο δεν υπάρχει διότι η ίδια δεν ήθελε να το κρατήσει και το έσβησε, απαίτησε μάλιστα και από τη δασκάλα να μην το κρατήσει στο αρχείο της. Η επιλογή του συγκεκριμένου προγράμματος δεν έγινε τυχαία. Το R.N.A είναι ένα γνωστικό εργαλείο που αξιοποιεί και καλλιεργεί τη δημιουργική έκφραση, τον οπτικό αλφαριθμητισμό και τη συναισθηματική νοημοσύνη, στοιχεία που κρίνονται απαραίτητα στην περίπτωση της Μιρέλλας για την εμπλοκή της στην εποικοδομητική μάθηση. Την επόμενη κιόλας ημέρα η Μιρέλλα ζήτησε και της έφεραν από το σπίτι της τα σχολικά βιβλία και τα τετράδια, το εποπτικό υλικό με το οποίο είχε ξεκινήσει να δουλεύει, καθώς και τη γραφική ύλη που χρειαζόταν. Εδώ θέλω να σημειώσω ότι το σχολείο πάντοτε διαθέτει και εφοδιάζει κατάλληλα όλα τα παιδιά, που έχουν ανάγκη, με ποικίλη γραφική ύλη. Από την παρατήρηση και την καταγραφή των δεδομένων των 15 πρώτων ημερών η δασκάλα διαπίστωσε πως η γλωσσική ικανότητα της μαθήτριας περιοριζόταν σε ένα λεξιλόγιο συχνόχρηστο και καθημερινό με απλές συντακτικές δομές. Αυτό συνηθίζεται σε αλλόγλωσσους μαθητές διότι δεν έχουν αποκτήσει με φυσικό τρόπο το ελληνικό γλωσσικό σύστημα. Αλλά και ο γραπτός λόγος του παιδιού ήταν πολύ μικρός, σύντομος σε έκταση και χωρίς συνθετότητα στην έκφραση. Στο σχολείο προέλευσης υπήρξε ανεπάρκεια στη γλωσσική στήριξη της μαθήτριας (υποστηρίχτηκε για λίγο σε τμήμα ενισχυτικής διδασκαλίας). Σχεδιάστηκε από τη δασκάλα εξατομικευμένο και διαφοροποιημένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα, προσαρμοσμένο στις ανάγκες της μαθήτριας, με τους εξής πυλώνες:

- A. κατανόηση προφορικού-γραπτού λόγου (βραχυπρόθεσμος στόχος)
- B. παραγωγή προφορικού -γραπτού λόγου (μεσοπρόθεσμος στόχος)
- Γ. εκμάθηση κανόνων γραμματικής (μακροπρόθεσμος στόχος)

Για την επίτευξη των παραπάνω στόχων αντλήθηκε υποστηρικτικό υλικό και διδακτικές προτάσεις από την «Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα», αξιοποιήθηκε αποσπασματικά το διδακτικό υλικό από το σχολικό εγχειρίδιο της «Γλώσσας» και δόθηκαν έντυπα και φύλλα εργασίας. Ακόμη, δουλέψαμε με το Λογισμικό του ΠΙ για τις Γ'-Δ' τάξεις, για το μάθημα της Γλώσσας και εφαρμόστηκαν εναλλακτικοί τρόποι και στρατηγικές, όπως:

Πολυτροπικά κείμενα για την παρουσίαση και κατανόηση νέου γνωστικού υλικού.

Χρήση λεξικού από τη μαθήτρια για τον εμπλουτισμό λεξιλογίου, αφού προηγήθηκε η μεθοδική εκμάθηση της χρήσης του.

Σταυρόλεξα τα οποία αξιοποιήθηκαν πολλαπλά: εμπέδωση λεξιλογίου, εξάσκηση στη δεξιότητα της ορθογραφίας και στη μορφολογία των λέξεων (για παράδειγμα: παράγωγα της λέξης «θάλασσα») κ.ά..

Εννοιολογικοί χάρτες για να διδαχθούν με οπτικό και κωδικοποιημένο τρόπο οικογένειες λέξεων, συνώνυμες - αντίθετες, δημιουργία παράγωγων και σύνθετων τύπων.

Λογισμικό παρουσίασης (δημιουργία παρουσίασης από την ίδια τη μαθήτριά με μικρό κείμενο και εικόνα) για την οπτικοποίηση του προς επεξεργασία αντικείμενου και την ανάπτυξη δεξιοτήτων συλλογής, οργάνωσης και παρουσίασης.

Η δασκάλα αρχικά προσάρμοσε τη γλώσσα που χρησιμοποιούσε στον προφορικό και τον γραπτό λόγο παρουσιάζοντας ελεγχόμενο λεξιλόγιο κάθε φορά φροντίζοντας τα κείμενα να υποστηρίζονται από εικόνες, σκίτσα και φωτογραφίες. Ακολουθήθηκαν καθοδηγητικές στρατηγικές στην κατανόηση κειμένων και την άσκηση του προφορικού λόγου, κυρίως με υποθετικές ερωτήσεις για το προς διδασκαλία κείμενο και ερωτήσεις πρόβλεψης για την εξέλιξη της δράσης σε ένα λογοτεχνικό κομμάτι, κυρίως πεζό, συνήθως από το Ανθολόγιο. Για την κατάκτηση της προφορικής και αναγνωστικής ικανότητας, καθώς και για την επαφή με τα γραμματικά φαινόμενα της ελληνικής γλώσσας, δίνονταν καθημερινά μικρά κείμενα ή μια παράγραφος για την αναγνώριση λέξεων-κλειδιών του κειμένου, για την αναγνώριση και το διαχωρισμό άρθρων από αντωνυμίες, ουσιαστικών από επίθετα ή ρημάτων από μετοχές και αντωνυμίες. Είναι φανερό πως δόθηκε ιδιαίτερη βαρύτητα στην ανάπτυξη της γλωσσικής ικανότητας και της επικοινωνιακής δεξιότητας εξαιτίας της διγλωσσίας που αναλύθηκε εκτενώς από τα παραπάνω σημεία της μελέτης. Στο γνωστικό αντικείμενο των Μαθηματικών η μαθήτριά δεν αντιμετώπισε ιδιαίτερες δυσκολίες εκτός από την κατανόηση της μαθηματικής ορολογίας (ομόνυμα-ετερόνυμα, καταχρηστικό κλάσμα, ακέραιο και δεκαδικό μέρος ενός αριθμού), απόρροια της γλωσσικής ιδιαιτερότητας. Το διδακτικό υλικό που χρησιμοποιήθηκε αντλήθηκε κατά κύριο λόγο από το σχολικό εγχειρίδιο της τάξης της μαθήτριάς, φύλλα εργασίας για την επεξήγηση και εμπέδωση της γνώσης, καθώς και από το Λογισμικό Μαθηματικών Γ'- Δ' τάξης του ΠΙ.

3. Συνθήκες εκπαιδευτικής διαδικασίας

Το μάθημα λάμβανε και λαμβάνει χώρα συνήθως στο θάλαμο νοσηλείας της μαθήτριάς και κάποιες φορές στο γραφείο διδασκόντων του σχολείου, όταν το ωράριο της δασκάλας είναι απογευματινό. Ο συγκεκριμένος θάλαμος είναι τετράκλιнос και πάντα φιλοξενεί και παιδιατρικά περιστατικά, κυρίως μετά από ημέρα εφημερίας του νοσοκομείου (κάθε 2η ημέρα), όπου δεν επαρκούν οι διαθέσιμες κλίνες στις Παιδιατρικές κλινικές. Ο θάλαμος γεμίζει από νοσηλεύόμενα παιδιά και συνοδούς, δημιουργώντας αποπνικτική ατμόσφαιρα με πολύ θόρυβο και η Μιρέλλα με τη δασκάλα της αναγκάζονται να αναζητούν, όταν αυτό είναι εφικτό, άλλους διαθέσιμους χώρους για να πραγματοποιηθεί το μάθημα, όπως το γραφείο των γιατρών της κλινικής ή το καμαράκι που έχουν στη διάθεσή τους οι νοσηλεύτριες. Αρκετές φορές τα παιδιά που νοσηλεύονται στο θάλαμο της Μιρέλλας είναι περιστατικά με πνευμονία, γαστρεντερίτιδα και λοιμώξεις μεταδοτικές κι έτσι το παιδί ανά τακτά διαστήματα παρουσιάζει συμπτώματα με πυρετό, συνάχι και γενικότερη κακουχία. Ως ελάχιστο μέτρο προστασίας είναι το μάθημα να διεξάγεται με μάσκες τόσο από την ίδια, όσο και από τη δασκάλα της. Κάποιες φορές, όταν δεν υπάρχει δίκτυο στο Νοσοκομείο, δε μπορεί να γίνει προγραμματισμένη δουλειά στον υπολογιστή, με αποτέλεσμα να γίνεται αλλαγή στην πορεία της διδασκαλίας. Είναι φανερό πως οι ιδιαίτερες συνθήκες που επικρατούν στο Νοσοκομείο συχνά

επιβάλλουν αλλαγές τόσο στον αρχικό σχεδιασμό του μαθήματος, όσο και στην ανάπτυξη των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων και δράσεων.

4.Αποτελέσματα - αξιολόγηση της περίπτωσης

Η περίπτωση της Μιρέλλας είναι ιδιαίτερη και πολύπλοκη. Σχεδιάστηκε και ακολουθείται μέχρι σήμερα πρόγραμμα εξατομικευμένης και διαφοροποιημένης διδασκαλίας με τρόπους, μεθόδους και στρατηγικές ολιστικής προσέγγισης της γνώσης (αντιμετωπίζεται ως μαθήτρια αλλόγλωσση-δίγλωσση).

Αρνητικοί παράγοντες:

Α. Η έλλειψη παρουσίας άλλων παιδιών. Η συνθήκη αυτή ακυρώνει τη δυνατότητα συγκρότησης μαθητικών ομάδων και δεν επιτρέπει στη μαθήτρια να αλληλεπιδράσει με άλλα παιδιά καθώς και να δοκιμάσει ή να εφαρμόσει τις νέες γνώσεις σε πραγματικές συνθήκες επικοινωνίας, στοιχείο βασικό για να αξιολογηθεί έμπρακτα η επίτευξη των αρχικών στόχων.

Β. Οι ιδιαίτερες συνθήκες που επικρατούν στο περιβάλλον του Νοσοκομείου (έλλειψη χώρου, οχλήσεις, διακοπές, επισκέψεις νοσηλευτικού προσωπικού κ.ά.) δεν είναι οι ιδανικές για μάθηση. Αρκετές φορές το πρόγραμμα τροποποιείται και προσαρμόζεται ανάλογα. Όταν το μάθημα γίνεται απρόσκοπτα τα αποτελέσματα είναι θεαματικά.

Γ. Ο περιορισμένος χρόνος που έχει στη διάθεσή της η δασκάλα, η διάθεση και οι μεταπτώσεις του παιδιού, αλλά και ο μεγάλος αριθμός των παιδιών με εισαγγελική εντολή, που κατακλύζουν το νοσοκομείο, έχουν ως αποτέλεσμα την έλλειψη της σταθερής, καθημερινής επικοινωνίας με τη μαθήτρια και την επίτευξη των μαθησιακών στόχων με αργό ρυθμό.

Δ. Η αποχώρηση της Μιρέλλας, όπως έχει επανειλημμένως συμβεί στο παρελθόν με άλλα παιδιά, θα γίνει κάποια στιγμή χωρίς προηγούμενη ενημέρωση, ξαφνικά, με αποτέλεσμα κάποιοι από τους στόχους που έχουμε θέσει να μην ολοκληρωθούν.

Παρά τις δυσκολίες και τις αντιξοότητες, οι στόχοι που τέθηκαν από την αρχή, μετά από τρεις περίπου μήνες τριβής, καλύφθηκαν σε ικανοποιητικό βαθμό. Ο πρωταρχικός στόχος, η καλλιέργεια ουσιαστικής σχέσης και η εμπιστοσύνη ανάμεσα στη Μιρέλλα και τη δασκάλα της, είναι μια διαδικασία δυναμική, που ανανεώνεται καθημερινά, προϋποθέτει υπομονή, διακριτικότητα και ευαισθητοποίηση στις πιθανές συγκρούσεις στον εσωτερικό κόσμο του παιδιού. Είναι καταστάσεις που αποτελούν τροχοπέδη κάποιες φορές στη διδακτική διαδικασία τόσο στη συμμετοχή της μαθήτριας, όσο και στην απόδοση και εν τέλει στη μαθησιακή πρόοδο. Η Μιρέλλα περιμένει την επίσκεψη της δασκάλας της και τις περισσότερες φορές ανυπομονεί για το μάθημα. Είναι επιμελής και συνεπής με τις εργασίες που της ανατίθενται. Τα αισθήματα εσωστρέφειας και μειονεξίας έδωσαν τη θέση τους στην έκφραση και τη δημιουργικότητα. Τον πρώτο καιρό, κάθε δημιουργική απασχόληση ήταν για την Μιρέλλα προβλέψιμη ανιαρή και η στάση της αρνητική. Η αρχική δυσπιστία μετατράπηκε σε προθυμία και συμμετοχή. Η προσαρμογή των δραστηριοτήτων έτσι ώστε να ταιριάζουν στη γνωστική δυνατότητα της μαθήτριας, της δίνει την ευκαιρία να εμπλακεί δυναμικά στη διαδικασία πρόσληψης της γνώσης, να εκφραστεί και να πάρει πρωτοβουλίες, ενέχει όμως και τον κίνδυνο της απλούστευσης με αρνητικά μαθησιακά αποτελέσματα. Σήμερα η Μιρέλλα έχει πλουσιότερο λεξιλόγιο, δημιουργεί προφορικά, με ευκολία, προτάσεις, αποκωδικοποιώντας τα βοηθητικά μηνύματα των εικόνων που της δίνονται. Κατανοεί τις γραπτές οδηγίες μιας ερώτησης εργασίας. Όταν δυσκολευτεί σε μια λέξη - έννοια ανατρέχει στο λεξικό της. Δεν απαντά πια μονολεκτικά και σε κλειστού τύπου ερωτήσεις. Με την επιμονή

της δασκάλας απαντά σε ανοικτές ερωτήσεις κάνοντας συζήτηση και διάλογο, όχι όμως ακόμη αφήγηση ή περιγραφή. Εξαιρεση αποτελεί ο παραγόμενος γραπτός λόγος της, ο οποίος παραμένει μικρός σε έκταση, αλλά με καλύτερη σύνθεση στην έκφραση.

Στο γνωστικό αντικείμενο των Μαθηματικών η προσέγγιση των στόχων του αναλυτικού προγράμματος έγινε χωρίς ιδιαίτερα προβλήματα με τη βοήθεια του λογισμικού των Μαθηματικών Γ'-Δ' τάξης του ΠΙ, το οποίο αποδείχτηκε εξαιρετικά χρήσιμο εργαλείο τόσο στην πολλαπλή αναπαράσταση, όσο και στη συμβολική έκφραση των μαθηματικών σχέσεων και ιδιοτήτων. Η παρουσία της δασκάλας ήταν σαφής και ξεκάθαρη από την αρχή, με σταθερή παρουσία και συμπεριφορά. Ο ρόλος της καθοδηγητικός, διευκολυντικός και εμπνευστικός με διορθωτικές και βελτιωτικές επεμβάσεις όπου χρειάζεται.

Συμπερασματικά, μετά από τόσον καιρό και ενώ η μαθήτρια παραμένει στο Νοσοκομείο η αξιολόγησή της είναι μια δυναμική και αθροιστική διαδικασία που έχει ως στόχο πρώτα απ' όλα τη συναισθηματική της στήριξη και την ψυχολογική ενδυνάμωση κι έπειτα τη βελτίωση της γλωσσικής και επικοινωνιακής της ικανότητάς. Η διατήρηση της μαθησιακής ετοιμότητας, ώστε με την έξοδό της από το Νοσοκομείο να μπορέσει να ενταχθεί σε κανονικό σχολικό πρόγραμμα, με όλες τις αντιξοότητες της καθημερινότητας στους ψυχρούς χώρους των κλινικών, επιτυγχάνεται με εμπόδια και δυσκολίες, χάρη στην κοινή προσπάθεια και συνεργασία δασκάλας και μαθήτριας. Πάντοτε ως πρόταση, για την επίλυση του προβλήματος της φιλοξενίας ανηλίκων με εισαγγελική εντολή, θα επανέρχεται η οργάνωση ξενώνων, κατάλληλων δομών φιλοξενίας και προστασίας, με την παρουσία εκπαιδευτικών, έξω από το Νοσοκομείο και με την παράλληλη εφαρμογή συντονισμένων προγραμμάτων συμβουλευτικής και κοινωνικής ένταξης γονέων. Αλλά και ο θεσμός της αναδοχής, είναι λύση χαμηλού κόστους για την πολιτεία, ιδιαίτερα στην παρούσα περίοδο της παρατεταμένης κρίσης. Υποστηρίζεται από πολλούς, σωστά κατά την άποψή μας, ότι τα παιδιά είναι τα μεγαλύτερα θύματα των ημερών που ζούμε. Όμως, σε κάθε περίπτωση, η πολιτεία θα αξιολογηθεί όχι από την απόδοση των αυστηρών οικονομικών μέτρων αλλά από τη διασφάλιση του μελλοντικού κοινωνικού κεφαλαίου που προϋποθέτει την προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών στην υγεία, τη σωστή σωματική, συναισθηματική και νοητική ανάπτυξη, στην εκπαίδευση, στο παιχνίδι, και φυσικά στη μέριμνα και τη φροντίδα από τους ανθρώπους που τα περιβάλλουν και είναι οι υπεύθυνοι για την ύπαρξή τους.

ΕΞΑΤΟΜΙΚΕΥΜΕΝΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΣΕ ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΕΙΣΑΓΓΕΛΙΚΗ ΕΝΤΟΛΗ, ΠΟΥ ΦΙΛΟΞΕΝΟΥΝΤΑΙ ΣΤΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ΠΑΙΔΩΝ «Π. & Α. ΚΥΡΙΑΚΟΥ»

Τριανταφυλλιά Κονταδάκη

MSc Κοινωνική Λειτουργός, Δασκάλα Ειδικής Αγωγής στο Δ. Σχ. Παιδών «Π. & Α. Κυριακού», *kontadaki@sch.gr*

0.Εισαγωγή

Στόχος της εισήγησης αυτής είναι να εκτεθούν οι συνθήκες κάτω από τις οποίες φτάνουν στο Νοσοκομείο Παιδών «Π. & Α. Κυριακού» οι ανήλικοι με εισαγγελική εντολή, να περιγραφούν κομμάτια από την καθημερινότητά τους, να παρουσιαστεί ο τρόπος της εκπαίδευσής τους, η αξιολόγηση των παρεμβάσεων των εκπαιδευτικών των νοσοκομειακών σχολείων καθώς και να γίνουν προτάσεις βελτίωσης και εμπλουτισμού της παρεχόμενης εκπαίδευσης. Με αφορμή μια συγκεκριμένη μελέτη περίπτωσης, θα αναδειχθούν οι δυσκολίες της εκπαίδευσης των ασυνόδευτων παιδιών αλλά και ο πολυσύνθετος ρόλος του εκπαιδευτικού των νοσοκομειακών σχολείων καθώς και η αποτελεσματικότητα των ενεργειών του.

1.Ασυνόδευτα παιδιά στα Παιδιατρικά Νοσοκομεία, αιτίες ύπαρξης ασυνόδευτων παιδιών

Σύμφωνα με στοιχεία της κοινωνικής Υπηρεσίας του Νοσοκομείου Παιδών «Π.& Α. Κυριακού», για τα έτη 2009-2011, η συχνότερη αιτία παραπομπής από εισαγγελέα παιδιών στο συγκεκριμένο νοσοκομείο για προσωρινή φύλαξη, είναι η παραμέλησή τους, σε ποσοστό 45,9% (215 από τα 468 παιδιά). Σωματική κακοποίηση αναφέρεται στο 11,5% (54 παιδιά), ψυχολογική στο 5,3% (25 παιδιά), σεξουαλική 2,4% (11 παιδιά). Τα χαρακτηριστικά των γονέων και της οικογένειας των παραπεμπόμενων ανήλικων, όπως προκύπτουν, αφορούν γονείς που κάνουν χρήση αλκοόλ και ουσιών, είναι παραβατικοί ή έχουν ψυχιατρικά προβλήματα. Ένα ποσοστό 28,21% αφορά μονογονεϊκές οικογένειες, που αδυνατούν να ανταποκριθούν στο γονεϊκό τους ρόλο και παρουσιάζουν παράλληλα και άλλα συνοδά προβλήματα. Ένα πολύ μικρό ποσοστό των ασυνόδευτων παιδιών στο Νοσοκομείο προέρχεται από εγκατάλειψη νοσηλεύομενων παιδιών από τους γονείς ή κηδεμόνες του. Συνήθως τα παιδιά αυτά έχουν βαριά προβλήματα υγείας τα οποία οι γονείς δε θέλουν ή δεν μπορούν να επωμισθούν. Το φαινόμενο της παιδικής παραμέλησης και εγκατάλειψης δεν είναι σημερινό, όμως εξαιτίας της οικονομικής κρίσης, έχει οξυνθεί πάρα πολύ στις μέρες μας. Η κινητοποίηση του κράτους στις παραπάνω περιπτώσεις είναι πολύ αργή και σε αρκετές περιπτώσεις άκαρπη. Η έλλειψη κρατικών δομών υποστήριξης, στις οποίες θα μπορούσαν αυτά τα παιδιά να φιλοξενηθούν και να δρομολογήσουν μια φυσιολογική ζωή και εκπαίδευση, έχει ως αποτέλεσμα να φιλοξενούνται στο νοσοκομειακό χώρο για πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα, χωρίς να νοσούν και χωρίς να έχουν διεξόδους δραστηριοτήτων. Και δε φτάνει μόνον αυτό, είναι υποχρεωμένα να κλείνονται σ' ένα δωμάτιο, για να μην ενοχλούν τα άρρωστα παιδιά και τους συνοδούς τους, αλλά και να μην αρρωσταίνουν και τα ίδια από διάφορες ασθένειες που τα άλλα παιδιά μεταφέρουν.

2.Ασυνόδευτα παιδιά στο νοσοκομειακό πλαίσιο

Πρωταρχικός σκοπός όλων των υπηρεσιών του Νοσοκομείου για τα ασυνόδευτα παιδιά, που φιλοξενούνται σε κάποια κλινική, είναι η προστασία τους, η πρόσπιση των δικαιωμάτων τους, η συνέχεια της εκπαίδευσής τους και η

επανένταξή τους στο κοινωνικό τους περιβάλλον. Για να επιτευχθούν οι ανωτέρω σκοποί απαιτούνται: εξειδικευμένος τρόπος προσέγγισης, ευέλικτες μορφές εκπαίδευσης, εξομάλυνση της καθημερινότητας των ασυνόδευτων παιδιών, χτίσιμο σχέσεων εμπιστοσύνης με το προσωπικό του νοσοκομείου και αποκατάσταση του αισθήματος ασφάλειας στην επαφή τους με ενήλικες. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού των νοσοκομειακών σχολείων είναι πολυσύνθετος, απαιτεί υψηλό αίσθημα ευθύνης, ευαισθητοποίηση, εξειδικευμένες γνώσεις και ο εκπαιδευτικός είναι αυτός που θα παίξει και το ρόλο της ευχάριστης παρουσίας δίπλα σε αυτά τα παιδιά.

3. Διαδικασία προσέγγισης και εκπαίδευσης

Από τη στιγμή που τα παιδιά αυτά θα έρθουν στο χώρο του Νοσοκομείου, με απόφαση του εισαγγελέα για να φιλοξενηθούν, παραμένουν ασυνόδευτα και πολύ ταλαιπωρημένα. Απαιτείται μεγάλη προσοχή στην προσέγγισή τους και στην προσαρμογή τους, δίνεται ιδιαίτερη σημασία στις ψυχοκινητικές και συναισθηματικές τους ανάγκες με αποτέλεσμα η μαθησιακή διαδικασία, που είναι συνδεδεμένη με τους γνωστικούς στόχους, να παίζει, αρχικά τουλάχιστον, δευτερεύοντα ρόλο. Τις περισσότερες φορές, παραμένουν στο χώρο του νοσοκομείου για μεγάλο χρονικό διάστημα, αφού δε γίνεται να επιστρέψουν στο προηγούμενο περιβάλλον τους, όπου επικρατεί η βία και ο κίνδυνος για τη σωματική και ψυχική τους υγεία.

Στόχος των εκπαιδευτικών του σχολείου του Νοσοκομείου Παιδών «Π. & Α. Κυριακού» είναι να βοηθήσουν αρχικά το παιδί να εγκλιματιστεί, να ανακάμψει ψυχολογικά και συναισθηματικά, να αρχίσει να λειτουργεί και πάλι αυθόρμητα και να κοινωνικοποιείται είτε με τους γιατρούς και το νοσηλευτικό προσωπικό είτε με τα υπόλοιπα παιδιά με τα οποία μοιράζεται το θάλαμο, που για μεγάλο χρονικό διάστημα θα είναι το σπίτι του. Ο εκπαιδευτικός, το πρώτο διάστημα παραμονής του ασυνόδευτου παιδιού στο νοσοκομειακό χώρο, παίζει σημαντικό ρόλο στην προσαρμογή και την κοινωνικοποίησή του. Αφού κατακτηθεί το στάδιο της προσαρμογής, ακολουθεί ο σχεδιασμός για την επίτευξη των διδακτικών στόχων που θα τεθούν. Αποτέλεσμα του σχεδιασμού είναι η σύνταξη ενός εξατομικευμένου εκπαιδευτικού προγράμματος. Σύμφωνα με τον Σπαντιδάκη (2004), το πρόγραμμα είναι μοναδικό για κάθε μαθητή, γιατί μοναδικές είναι και οι μαθησιακές και παιδαγωγικές του ανάγκες. Περιλαμβάνει το σύνολο των σκοπών και των διδακτικών στόχων, καθώς και τον τρόπο με τον οποίο αυτοί θα επιτευχθούν. Για τη σύνταξη του εξατομικευμένου εκπαιδευτικού προγράμματος του ασυνόδευτου παιδιού ο εκπαιδευτικός λαμβάνει υπόψη του την κατάσταση υγείας του παιδιού, τη χρονολογική του ηλικία, το μαθησιακό του επίπεδο, το χρόνο αποχής του από την εκπαιδευτική διαδικασία καθώς και τα προσωπικά ενδιαφέροντα του μαθητή. Όλα τα παραπάνω θα γίνει προσπάθεια να παρουσιαστούν αναλυτικά μέσω μιας πραγματικής μελέτης περίπτωσης.

4. Μελέτη περίπτωσης, ενέργειες πριν από την πρώτη συνάντηση

Ο Αντώνης (11 ετών) ήρθε στο Νοσοκομείο με εισαγγελική παραπομπή στα μέσα Ιανουαρίου και φιλοξενήθηκε σε χειρουργική κλινική. Στο δωμάτιο που του παραχωρήθηκε, έμεινε μαζί με τα 2 αδέρφια του (3 και 5 ετών), που είχαν επίσης παραπεμφθεί με την ίδια εντολή.

Τα παιδιά αυτά παρελήφθησαν αρχικά από την Κοινωνική Υπηρεσία του Νοσοκομείου, η οποία ενημερώθηκε για την κατάστασή τους και τους λόγους εισαγωγής τους από τα έγγραφα που συνόδευαν την εντολή παραπομπής. Συνήθως, οδηγούνται εκεί όπου υπάρχουν κενά κρεβάτια. Στα πλαίσια των καθημερινών επισκέψεων της δασκάλας, στην αντίστοιχη κλινική, έγινε ενημέρωση ότι υπάρχει

εισαγωγή ασυνόδευτων παιδιών με εισαγγελική εντολή. Οι ενέργειες που άμεσα πραγματοποιήθηκαν, όπως άλλωστε συνηθίζεται ήταν οι εξής: ενημέρωση της εκπαιδευτικού,

- 1) από την προϊστάμενη της κλινικής για την κατάσταση που βρίσκονται τα παιδιά.
- 2) Από την Κοινωνική Υπηρεσία για τους λόγους που οδηγήθηκαν τα συγκεκριμένα παιδιά με εντολή εισαγγελέα στο παιδιατρικό Νοσοκομείο, καθώς επίσης και ενημέρωση για το οικογενειακό τους ιστορικό, όπως αυτό υπήρχε στα χέρια της Κοινωνικής Υπηρεσίας. Η οικογένεια του Αντώνη αποτελείτο από τη μητέρα, τον Αντώνη και δύο ακόμα αδέρφια από διαφορετικούς πατέρες. Μόνον ο πατέρας του 2^{ου} παιδιού επισκεπτόταν την οικογένεια.
- 3) Παρατήρηση εξ αποστάσεως της συμπεριφοράς των παιδιών τόσο μεταξύ τους, όσο και σε σχέση με τους ενηλίκους του ορόφου.

5.Πρώτες συναντήσεις, στόχοι και παρεμβάσεις

Έχοντας την εμπειρία από προηγούμενες παρόμοιες περιπτώσεις και λαμβάνοντας υπόψη τα δεδομένα των προηγούμενων ενεργειών, προγραμματίστηκε η πρώτη επαφή να γίνει ταυτόχρονα και με τα τρία παιδιά. Διήρκησε 15 λεπτά χωρίς να κρατούνται σημειώσεις, για να υπάρξει καλύτερη επαφή. Αυτή η πρώτη συνάντηση ήταν δύσκολη, ο Αντώνης ήταν πολύ σκεπτικός και θλιμμένος, ο πεντάχρονος αδερφός του απόμακρος και το μικρότερο αδερφάκι (3 ετών) δεν ανταποκρινόταν στα λεκτικά ερεθίσματα της εκπαιδευτικού. Το συμπέρασμα από την πρώτη συνάντηση ήταν ότι επρόκειτο για δύσκολες περιπτώσεις, που θα απαιτούσαν πολύ λεπτούς χειρισμούς, ώστε να δημιουργηθεί κλίμα εμπιστοσύνης και να ξεκινήσει μια υποστηρικτική δουλειά. Σε κάθε περίπτωση, ο δάσκαλος αποβλέπει στην επίτευξη των στόχων παρέμβασης που έχει θέσει.

Την επόμενη μέρα, η επίσκεψη στο θάλαμο των παιδιών κράτησε 1 ώρα και 30 λεπτά. Οι διαπιστώσεις που έγιναν από τη δεύτερη επίσκεψη ήταν ότι ο Αντώνης (11 ετών) λειτουργούσε ως πατέρας γι' αυτά τα παιδιά. Δηλαδή, φρόντιζε το φαγητό τους, το άλλαγμα, την καθαριότητα και την ασφάλειά τους και τα συνόδευε, ιδιαίτερα το μικρό, από το χέρι, σε όλο το χώρο που αυτά κινούνταν. Χαρακτηριστικό επίσης είναι ότι φρόντιζε να κοιμηθούν τ' αδέρφια του στην ώρα τους κι επειδή το μικρό δυσανασχετούσε στον καινούριο χώρο, το έπαιρνε αγκαλιά και το νανούριζε για όση ώρα χρειαζόταν. Τα μικρότερα αδέρφια του φάνηκε να περίμεναν εντολές από τον αδερφό πατέρα και αναζητούσαν την προστασία του.

Μετά από επισκέψεις μιας εβδομάδας η εκπαιδευτικός διαπίστωσε ότι ο ρόλος του «πατέρα» Αντώνη τον είχε οδηγήσει να χάσει την παιδικότητά του, το χαμόγελό του, τον αυθορμητισμό του, τη διάθεσή του για παιχνίδι και να προσπαθεί να αποκαταστήσει το οικογενειακό περιβάλλον για τα αδέρφια του. Στις συζητήσεις που έγιναν με τον Αντώνη φάνηκε ότι ήταν ένας καλός μαθητής με γνώσεις και δεξιότητες και ανταποκρινόταν με σχετική επάρκεια στις απαιτήσεις του αναλυτικού προγράμματος της Ε' τάξης.

Η εκπαιδευτικός έθεσε 2 κύριους στόχους:

1. Να καταφέρει ο Αντώνης λίγες ώρες την ημέρα ν' ασχοληθεί με τα μαθήματά του αφήνοντας την επίβλεψη των δύο αδερφών του, στις μαθητευόμενες νοσηλεύτριες που βρίσκονταν μεγάλο μέρος της ημέρας στο χώρο του νοσοκομείου.

2. Για όσο διάστημα βρισκόταν στο Νοσοκομείο ο Αντώνης, με τη βοήθεια της δασκάλας, να κοινωνικοποιηθεί με το προσωπικό, αλλά και με τα άλλα παιδιά που νοσηλεύονταν στην ίδια κλινική.

Οι άμεσοι στόχοι της εκπαιδευτικού κατά τις καθημερινές επισκέψεις της στα παιδιά ήταν η δημιουργία ευχάριστου κλίματος, η συνέχιση της ύλης της τάξης του Αντώνη, αλλά και γενικότερα η κοινωνικοποίηση και των τριών παιδιών. Για τη δημιουργία του ευχάριστου κλίματος χρησιμοποιήθηκαν CDs με παιδικά τραγούδια, παιχνίδια και ζωγραφιές. Η δασκάλα μετέφερε στο θάλαμο βιβλία και βοηθήματα της Ε΄ δημοτικού και έδωσε στον Αντώνη τη γραφική ύλη που θα χρειαζόταν. Δόθηκε ιδιαίτερη σημασία στο μάθημα της Ελληνικής Γλώσσας και των Μαθηματικών, ενώ τα άλλα μαθήματα γίνονταν περιστασιακά. Για τη συνέχεια της μαθησιακής διαδικασίας του Αντώνη κατασκευάστηκε ένα τεστ, στα 2 βασικά μαθήματα της τάξης του, για να διαπιστωθεί το γνωστικό του επίπεδο και να προσαρμοστεί η διδασκαλία στις ανάγκες του συγκεκριμένου παιδιού. Η επεξεργασία της νέας γνώσης θα γινόταν με διασαφήσεις, κρίσεις και συναγωγή συμπερασμάτων, ενώ η εμπέδωση, με εργασίες και εφαρμογές. Ο Αντώνης ανταποκρινόταν αρκετά καλά στη διδασκαλία και ολοκλήρωνε τις ανατεθείσες εργασίες, ενώ είχε αρχίσει με πολύ μικρά βήματα και κάποιας μορφής κοινωνικοποίηση.

6. Δυσκολίες στη διαδικασία εφαρμογής του εκπαιδευτικού προγράμματος

Ενώ το εκπαιδευτικό πρόγραμμα κυλούσε ομαλά, όλα ανατράπηκαν λόγω της αιφνίδιας άφιξης της μητέρας στο Νοσοκομείο μετά από 2 εβδομάδες. Από εκεί και μετά η μητέρα έμενε στο θάλαμο τα βράδια μαζί με τα παιδιά. Τα πρωινά συνήθως έφευγε και τα άφηνε μόνα τους. Είκοσι ημέρες μετά την εισαγωγή τους το δεύτερο αδερφάκι (5,5 ετών) αποχώρησε μαζί με τον φυσικό του πατέρα, που ήταν άλλος από εκείνον του Αντώνη, για να φιλοξενηθεί στο σπίτι του, μέχρι να βγουν τα χαρτιά της αποκλειστικής κηδεμονίας. Η απομάκρυνση του παιδιού προκάλεσε στον Αντώνη μεγάλη θλίψη και αυτό δυσκόλεψε πολύ το εκπαιδευτικό έργο. Το αποτέλεσμα για το παιδί ήταν κλείσιμο στον εαυτό του, θλίψη, έλλειψη συνεργασίας με τη δασκάλα και εκούσια απομόνωσή του στο θάλαμο. Η μητέρα με τη συμπεριφορά της και την εν γένει στάση της δημιουργούσε συνεχώς προβλήματα στα παιδιά και ιδιαίτερα στον Αντώνη, αλλά και στο προσωπικό του νοσοκομείου. Χαρακτηριστικό από την επαφή της δασκάλας με το παιδί είναι ότι τις 15 πρώτες ημέρες, πριν την εμφάνιση της μητέρας, είχε δημιουργηθεί ένας πολύ καλός διάλογος επικοινωνίας έδειχνε εμπιστοσύνη, άκουγε με προσοχή και επιθυμούσε την παρουσία της. Όπως ήδη αναφέρθηκε, μετά την άφιξη της μητέρας, δημιουργήθηκε μεγάλη παλινδρόμηση, με αποτέλεσμα το παιδί να μη θέλει να συνεργαστεί και να έχει προσκολληθεί επάνω της. Η ίδια βέβαια συχνά, δημιουργούσε μεγάλες εντάσεις στο νοσοκομείο με όλο το προσωπικό και απαιτούσε να τους επιτραπεί να φύγουν για να επιστρέψουν στο σπίτι τους. Η πληθωρική παρουσία της, αλλά και οι δυσάρεστες σκηνές που δημιουργούσε μπροστά στα παιδιά, αλλά και στους διαδρόμους του Νοσοκομείου, ανάγκασαν τη δασκάλα να προσπαθεί να επισκέπτεται τον Αντώνη τις ώρες που εκείνη απουσίαζε. Κάποιες φορές έγινε προσπάθεια να γίνει κοινό μάθημα του Αντώνη με κάποια παιδιά ίδιας ηλικίας που βρίσκονταν στην ίδια κλινική. Διαπιστώθηκε ότι ναι μεν ενδιαφερόταν για το μάθημα και ανταποκρινόταν στις οδηγίες, όμως η αλληλεπίδραση με τους συμμαθητές του, της κλινικής, ήταν ελάχιστη.

7. Εφαρμογή εκπαιδευτικού προγράμματος

Κατά την επιλογή των διδακτικών μεθόδων και στρατηγικών διερευνήθηκαν οι δυνατότητες του παιδιού, τη συγκεκριμένη περίοδο, οι στόχοι του Αναλυτικού

Προγράμματος της τάξης του, καθώς και οι συνθήκες διαμονής στο χώρο του Νοσοκομείου. Σε όλη τη μαθησιακή διαδικασία δόθηκε βαρύτητα στην ανάπτυξη δεξιοτήτων και στην ενίσχυση της αυτοεκτίμησής του, ενώ παράλληλα γινόταν προσπάθεια κάλυψης της σχολικής ύλης για το ενδεχόμενο που ο μαθητής χρειαζόταν να επιστρέψει άμεσα στο σχολικό του περιβάλλον. Η σχολική ύλη καλύφθηκε με περιεκτικά φύλλα εργασίας που ανταποκρίνονταν στις δυνατότητες του μαθητή και στο χρόνο που είχε στη διάθεσή του. Μέρος των εργασιών του φύλλου εργασίας που δίνονταν από τη δασκάλα κρατούνταν για να τις δουλέψει μόνος του και να τις παρουσιάσει την επόμενη μέρα. Στον Αντώνη εφαρμόστηκε η εξατομικευμένη διδασκαλία με καθημερινή οργάνωση πορείας διδασκαλίας, με αξιολόγηση των στόχων και επίσης καθημερινό προγραμματισμό των επόμενων. Ήταν μια συνεχής διαδικασία προγραμματισμού, αξιολόγησης και ανατροφοδότησης του μαθητή λόγω κυρίως των απρόβλεπτων παραγόντων και συνθηκών που προανέφερα.

Επειδή ο Αντώνης δεν είχε συνηθίσει στην εξατομικευμένη διδασκαλία, από τις πρώτες συναντήσεις, ορίστηκε και συμφωνήθηκε εξ αρχής το πλαίσιο που περιελάμβανε κανόνες, υποχρεώσεις και ώρες μαθημάτων. Σε όσα μαθήματα βοηθούσε το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών έγινε προσπάθεια για διερευνητική μάθηση και παιγνιώδη μορφή διδασκαλίας. Σε κάποια μαθήματα έγινε χρήση των Τ.Π.Ε. με φορητό υπολογιστή, που έχει στη διάθεσή του το σχολείο. Ο υπολογιστής λειτούργησε κάποιες φορές ως κίνητρο για τον Αντώνη, αλλά και ως εργαλείο αναζήτησης πληροφοριών στη Γλώσσα και οπτικοποίησης στα Μαθηματικά.

8.Επιτεύγματα και τελική αξιολόγηση της περίπτωσης

Κατά τη διαδικασία της εξατομικευμένης διδασκαλίας θα μπορούσαν να έχουν επιτευχθεί περισσότερα αποτελέσματα, αν το επέτρεπαν οι συνθήκες του χώρου, αν δεν υπήρχε η συχνή διακοπή από τη μητέρα κι αν δε γινόταν τόσο απότομα η αναχώρηση της οικογένειας από το Νοσοκομείο. Παρ' όλες τις δυσκολίες, οι βασικοί στόχοι που είχαν τεθεί από την αρχή και είχαν καλυφθεί ήταν οι εξής:

- 1) Η δημιουργία κλίματος εμπιστοσύνης με την τήρηση των συμφωνηθέντων που είχαν τεθεί εξ αρχής, με τη στήριξη του παιδιού στις δύσκολες στιγμές που περνούσε, καθώς και με την καθημερινή παρουσία της εκπαιδευτικού στο χώρο του Αντώνη.
- 2) Η ενίσχυση της αυτοεκτίμησής του δίνοντάς του πολλές ευκαιρίες με συχνή ενθάρρυνση κι επιβράβευση για επιτυχίες που είχε στη διάρκεια της επικοινωνίας μας.
- 3) Όσον αφορά τις δεξιότητες, ο μαθητής κατάφερε να συζητά ισότιμα, να ακροάται προσεχτικά και να αναπτύσσει επιχειρήματα για κάθε του άποψη. Προσπάθησε να γίνει μεθοδικός με τις εργασίες του, να καταφέρει να διορθώσει σε ικανοποιητικό βαθμό τις δυσκολίες που είχε στο γραπτό λόγο και ότι του ανετίθετο να το ολοκληρώνει σε συγκεκριμένο χρόνο.

Το Αναλυτικό πρόγραμμα καλύφθηκε πλήρως στα δύο βασικά μαθήματα, για όλο το διάστημα των 4 μηνών της παραμονής του στο Νοσοκομείο.

9.Παρακολούθηση μαθητή μετά την έξοδό του από το νοσοκομείο

Μετά την επιστροφή του παιδιού στο νέο του σπίτι, έγινε επαφή της εκπαιδευτικού του Νοσοκομείου με το δάσκαλο του καινούριου σχολείου που εντάχθηκε, επειδή μετακόμισε με την οικογένεια σε άλλο σπίτι. Απ' αυτήν την επαφή διαπιστώθηκε ότι ο Αντώνης προσαρμόστηκε στο νέο σχολικό χώρο, η κοινωνική του εξέλιξη δεν παρουσίαζε προβλήματα και μπορούσε με τη δουλειά που είχε γίνει να παρακολουθεί κανονικά την τρέχουσα ύλη της τάξης του. Ο νέος

δάσκαλος του παιδιού ανέφερε ότι παρ' όλες τις δυσκολίες που είχε περάσει, φάνηκε να προσαρμόζεται ομαλά στο νέο εκπαιδευτικό περιβάλλον και η εικόνα του ήταν αρκετά καλή, χωρίς να διακρίνονται σημάδια παραμέλησης ή κακοποίησης. Στα μαθήματα προσπαθούσε πολύ, για να καταφέρει να καλύψει πλήρως την ύλη, ενώ δόθηκαν στο δάσκαλο και κάποιες διευκρινίσεις για σημεία στα οποία η δασκάλα του Νοσοκομείου είχε ιδιαίτερος επιμείνει. Από την επικοινωνία που υπήρξε με το νέο δάσκαλο του Αντώνη διαπιστώθηκε ότι η πορεία εκπαίδευσής του στο σχολείο ήταν θετική, η παρουσία του στο σχολείο ήταν ανελλιπής, το παιδί έδειχνε να βρίσκεται σε καλή κατάσταση και το ενδιαφέρον του για τα μαθήματα παρέμενε αμείωτο.

10. Συμπεράσματα και τελικές παρατηρήσεις

Από την ανωτέρω μελέτη περίπτωσης φαίνεται ότι οι μεγαλύτερες δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί του Νοσοκομείου, με τα παιδιά με εισαγγελική εντολή, είναι η προσέγγισή τους, η δημιουργία διαύλου επικοινωνίας, το χτίσιμο σχέσεων εμπιστοσύνης, αλλά και η προσαρμογή του αναλυτικού προγράμματος της τάξης του μαθητή στις ιδιαίτερες συνθήκες που υπάρχουν σε ένα νοσηλευτικό ίδρυμα. Η εμπειρία του εκπαιδευτικού, οι συναισθηματικές του δεξιότητες και η επιμόρφωσή του τον βοηθούν να ξεπεράσει τις παραπάνω δυσκολίες και να πετύχει τους στόχους που έχει θέσει. Ιδιαίτερα όταν το διάστημα παραμονής του παιδιού στο Νοσοκομείο ξεπερνάει τις 15 ημέρες, η παρέμβαση και η συμβολή του δασκάλου είναι σημαντική για την επανένταξη του παιδιού στο κανονικό εκπαιδευτικό πλαίσιο.

Η διεξαγωγή συμπερασμάτων από την προσέγγιση της περίπτωσης του Αντώνη, αλλά και πολλών άλλων παιδιών, θα μπορούσε να αποτελέσει και την αξιολόγηση των παρεμβάσεων που τίθενται σε εφαρμογή από τους εκπαιδευτικούς του σχολείου του Νοσοκομείου. Βέβαια, επειδή το περιβάλλον του Νοσοκομείου παρουσιάζει ιδιαιτερότητες, ο χρόνος που έχει στη διάθεσή του ο κάθε δάσκαλος είναι περιορισμένος και η αποχώρηση των παιδιών γίνεται απότομα και απροειδοποίητα, για την ολοκλήρωση των προγραμμάτων εξατομικευμένης διδασκαλίας που τίθενται σε εφαρμογή, συχνά, δεν υπάρχει αναλυτική αξιολόγηση. Συνήθως η επικοινωνία με τον εκπαιδευτικό στον οποίο συνεχίζει το παιδί την εκπαίδευσή του, μετά την έξοδο από το νοσοκομείο, είναι εκείνη στην οποία ο δάσκαλος του Νοσοκομείου βασίζεται για τη συγκέντρωση πληροφοριών και την αποτίμηση της δουλειάς του. Σε κάθε περίπτωση, είναι θετική η διαπίστωση ότι τα περισσότερα παιδιά που φιλοξενήθηκαν στο Νοσοκομείο με εισαγγελική εντολή, μπόρεσαν να συνεχίσουν απρόσκοπτα τη φοίτησή τους στο σχολικό περιβάλλον μετά την έξοδό τους από το νοσοκομείο. Χαρακτηριστικό είναι ότι τα παιδιά κρίνουν θετικά την εμπειρία της εκπαίδευσής τους στο νοσοκομειακό σχολείο, θυμούνται ευχάριστα τον εκπαιδευτικό με τον οποίο δούλεψαν μαζί και επικοινωνούν συχνά μαζί του. Η εκπαίδευση των παιδιών με εισαγγελική παραγγελία είναι μια πολυσύνθετη διαδικασία, επηρεάζεται από αστάθμητους παράγοντες είναι όμως απαραίτητη για την εξέλιξη του παιδιού.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

- Αναγνωστοπούλου, Ε. (1991). Το Σχολείο στο Νοσοκομείο, Σύγχρονη Εκπαίδευση τχ.:57, 42-49, Αθήνα.
- Πυργιωτάκης, Ι. (2000). *Εισαγωγή στην Παιδαγωγική Επιστήμη*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Σπαντιδάκης, Ι. (2004). *Προβλήματα παραγωγής γραπτού λόγου παιδιών σχολικής ηλικίας*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Χαρίτος, Β. & Κονταδάκη, Τ. (2013). Πρωτοβάθμια εκπαίδευση για το παιδί που νοσηλεύεται, *Σχολείο για το παιδί που νοσηλεύεται* (σ. 57-64). Αθήνα: Αλφάβητο.

Plummer, D. (2010). *Παιχνίδια αυτοεκτίμησης για παιδιά*. Αθήνα: Πατάκης.